

Aan de Nederlandse Mededingingsautoriteit/Energiekamer
Postbus 16326
2500BH Den Haag
Muzentoren

Betreft: Projectnummer: 103308_1
E-mail: warmtewet@nmanet.nl

“Hoe ingewikkelder je een product maakt, des te meer kosten eraan zitten die aan de klant moeten worden doorberekend”
Cees Maas, ex bestuursvoorzitter ING Bank

Den Haag 30 december 2009

Geachte Raad,

Gaarne maken wij gebruik van de door u geboden gelegenheid om te reageren op het op 23 september 2009 aan ons toegezonden consultatiedocument Beleidsregels Redelijke Prijzen Warmtewet onder uw kenmerknummer 103308_1/55.B1407 en de daaraan ten grondslag gelegen rapportages. Deze reactie is namens het warmtenet Ypenburg, Den Haag, met ca. 10.000 verbruikers.

Sinds 2004 maken wij ons als consumenten hard voor een prijs voor warmte in Ypenburg die niet hoger is, en liefst lager ligt, dan een gasaansluiting. Voor ons is het belangrijk dat wij de overtuiging krijgen dat het oorspronkelijk beoogde NMDA-beginsel recht wordt gedaan. Onze ervaringen tot dusverre met onze warmteleverancier Eneco hebben ons zeer wantrouwend gemaakt. Het ministerie van Economische Zaken spreekt in de media momenteel uiterst lovend over Eneco, wat bij ons zorgen baart over de relatie tussen bescherming van onze consumentenbelangen ten opzichte van het vertroetelen van deze energieleverancier.

De Algemene Rekenkamer heeft kritiek geuit op de prijzen en het gebrek aan transparantie inzake warmte. De Beleidsregels Redelijke Prijzen Warmtewet staat toe dat leveranciers allerlei kosten kunnen meetellen om tot een redelijke prijs te komen. Dat is dan “redelijk” vanuit het standpunt van de leverancier, want met het NMDA beginsel heeft dit allemaal niets te maken. Wij achten het risico aanwezig dat deze redelijke prijs de bodem gaat vormen onder de maximumprijs; uit de stukken valt dit eigenlijk nu al te lezen. Een hoge redelijke prijs draagt bij aan een hoge consumentenprijs, iets waar de warmtewet ons als consumenten nu juist tegen zou moeten beschermen. De beoogde werking van de warmtewet door de initiatiefnemers dreigt hierdoor te worden teniet gedaan. Kortom, de hele maatregel gaat over de leverancier; gelijk in het bovenstaande citaat van Cees Maas is het BELANG van de consument volledig uit beeld verdwenen.

Wij vrezen dat deze Beleidsmaatregel de kritiek van de Algemene rekenkamer niet gaat weerleggen: de totstandkoming van de redelijke prijs is aan een gemiddelde bewoner nauwelijks uit te leggen, en opgeteld komen de prijzen waarschijnlijk gewoon op het niveau van de huidige prijzen. Bewoners schieten hier niets mee op.

Hier is sprake van een steeds verder toenemende ongelijkheid:

- Wij mogen niet switchen naar een andere warmteleverancier.
- Wij mogen overstappen op gas, maar door het ontbreken van een leidingnet zijn de kosten van een gasaansluiting voor ons niet op te brengen.
- Als wij minder verbruiken dan stijgt de prijs voor alle verbruikers.
- Nergens staat dat wij *minder* zouden moeten betalen per eenheid dan een gasaansluiting, terwijl warmte wel degelijk nadelen heeft ten opzichte van gas.
- Als wij zelf warmte opwekken is door het hogere vastrecht voor warmte het rendement lager op bijvoorbeeld een zonneboiler dan voor gasverbruikers.
- Wij hebben verplichte meerkosten voor elektrisch koken en aanschaf van een elektrische kookplaat, oven en voor inductie geschikte pannen.
- Doordat stadsverwarming in de bouw meetelde in de EPC berekening kon de projectontwikkelaar volstaan met minder dikke isolatie om toch tot aan de vereiste EPC te komen; onze huizen zijn dus relatief slecht geïsoleerd en hebben naar schatting 15% meer warmteverbruik dan een huis met een gelijkwaardige EPC en een gasaansluiting.

Tevens geeft de beleidsmaatregel een verkeerde prikkel aan de kabinetsdoelstelling om energie te besparen in de bestaande bouw en energie duurzaam lokaal op te wekken. Terwijl de Warmtewet het NMDA beginsel beoogt met als doel consument te beschermen, lijkt de consument langzaam naar de achtergrond verdwenen.

Voor zowel de maximumprijs als de redelijke prijs is in de Warmtewet terugwerkende kracht tot en met 1 januari 2007 voorgeschreven. Wij missen in de uitwerking van de beleidsregel de uitwerking van die terugwerkende kracht totaal. U gaat dit toch niet vrijblijvend aan de leveranciers en verbruikers overlaten? De wetgever heeft de terugwerkende kracht immers expliciet in artikel 45, lid 2 juncto artikel 4 lid 1 en artikel 5 lid van de Warmtewet vastgelegd. Het is in strijd met de Wet en de ontstaansgeschiedenis van die Wet om er van uit te gaan dat de Verbruikers dit op eigen gelegenheid alsnog zouden moeten gaan terugvorderen. De wetgever heeft dit ook niet zo niet bedoeld. De datum 1 januari 2007 is zoals u weet al een compromis ten opzichte van de oorspronkelijke datum 1 januari 2004. Omdat de boekhouding van de leveranciers over 2007 en 2008 reeds lang is afgesloten zouden de redelijke prijzen voor die jaren reeds in deze beleidsregel kunnen zijn opgenomen. Naar ons oordeel moet uw Raad een en ander nu uitwerken in de AMvB in casu deze Beleidsregel.

In deze reactie gaan we er van uit dat de maximum prijs zoals door u geformuleerd in bijlage 3 van uw beleidsregel geen onderdeel van dit document uitmaakt. In het verslag van de hoorzitting van 5 november j.l. is een verkeerde weergave van het antwoord van de heer Van Elk geciteerd op pag. 12 van dat verslag. Correctie: "De kostenposten Inkoop en kosten voor de hulpketels voor de buffering zijn *leveringsafhankelijke* kosten." (Dus géén leveringsonafhankelijke kosten zoals vermeld in verslag).

Verder zouden wij graag zien dat voorafgaande overwegingen en reacties in het Beleidsdocument uit de vele consultatierondes en uit de ingebrachte gedocumenteerde Position-papers in deze Beleidsregel worden opgenomen. De ingebrachte overwegingen en reacties verdienen naar onze mening alsnog verantwoording waarom wel of niet gehoor aan de adviezen en wensen uit eerdere inspraak is gegeven. In feite geldt dit ook voor de reacties uit de zaal tijdens de klankbordgroep-bijeenkomsten afgelopen zomer. Veelal zijn deze niet volledig genotuleerd. Naar onze mening wordt daarmee niet voldaan aan het algemene uitgangspunt van het motivatiebeginsel zoals algemeen gebruikelijk in het Bestuursrecht.

Voor zover mogelijk geven wij u tevens een gemotiveerd antwoord op de 25 door u gestelde vragen.

Wij zullen in onze reacties uw randnummering aanhouden.

Wij vertrouwen er op dat onze bijdrage daadwerkelijk recht gaat doen aan het primaire doel van de Warmtewet: De bescherming van de gebonden verbruikers van Warmte.

Met vriendelijke groet,

Namens Bewoners Platform Ypenburg (BPY) en
Bewonersvereniging Biesland

Ing. I.F.A.J. van Elk, Technisch adviseur
Boswinde 26
2496WB Den Haag
Tel: 0153619965

Bijlagen: Samenvatting Zienswijze 1 pagina
Zienswijze 12 pagina's
Slotverwijzing naar de maximumprijs 1 pagina

- 1) De onderliggende rapportages van CE-Delft en Oxera bevatten foutieve, ontbrekende of verkeerde stellingnames of gegevens; Zie voor CE randnummers 13, 28 en 115; Zie voor Oxera randnummers 145, 146, 148, 151 en 153.
- 2) De conclusies uit het Oxera-rapport voor de winstopslag (WACC) zijn niet wetenschappelijk onderbouwd en de conclusies zijn daardoor ons inziens onterecht; Zie randnummers 145, 146, 148, 151 en 153. Het is bestuursrechtelijk ook niet acceptabel om het Engelstalige Oxera-rapport niet in het Nederlands vertaald te presenteren gelet op de desbetreffende bepalingen in de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB); Zie randnummer 145.
- 3) Een inleiding met overwegingen op de besluitvorming van de Beleidsregel met algemene motiveringsbeginselen op de eerder uitgebrachte Position-papers en klankbordgroep-overleggrondes ontbreekt. Wanneer en waarom worden de ingebrachte gegevens en opmerkingen wel of niet gehonoreerd? Strijd met het Motiveringbeginsel; Zie inleidende brief.
- 4) Er wordt onvoldoende recht gedaan aan de uitgangspunten van de wet:
  - a) Uitwerking wettelijke voorgeschreven terugwerkende kracht tot 1-1-2007 ontbreekt. De reeds gepasseerde boekjaren 2007 en 2008 hadden reeds een goede praktische invulling voor de Beleidsregel kunnen vormen; Zie inleidende brief en randnummer 78.
  - b) Toetsing en goedkeuring van de NMa op de redelijke prijs, vóóraf dat deze gaat gelden, wordt in de Beleidsregel niet omschreven. Wel wordt gemeld dat deze "wordt bepaald door de Leverancier". Deze stellingname door de NMa verontrust ons; Zie randnummers 4 en 102.
  - c) Uitwerking van de maximale eenmalige en jaarlijkse aansluitbijdrage bij de huur of koop (eigendom verbruiker) van de afleverset (warmtewisselaar) in relatie tot reeds bestaande aansluitingen bezien vanuit de kapitaalslasten ontbreekt in de Beleidsregel; Zie randnummers 78, 104 en 113.
  - d) Bij verlieslatende netwerken wordt poolen of portfolio door de NMa ten onrechte onvoorwaardelijk toegestaan; Zie randnummers 71, 99, 100, 101 en 139.
- 5) De baten uit elektra-productie als hoofd- en of nevenactiviteit en fysiek niet te splitsen van de warmtecentrale (warmte-productie) dienen evenals de bespaarde energiebelasting in de Beleidsregel te worden uitgewerkt; Zie randnummers 13, 88, 91, 104, 111, 115, 118, 120 en 127.
- 6) De inkoop van gas en /of elektra, onafhankelijk of dezen met een vast contract of een variabel tarief worden geleverd, dienen in alle gevallen onder de leveringsafhankelijke kosten te worden gebracht; Zie randnummers 13, 53, 88, 91, 108 en 111 onder B.
- 7) Toetsing redelijke prijs analoog aan de gasprijs twee maal per jaar; Zie randnummer 98.
- 8) In het verslag van de hoorzitting van 5 november j.l. is een verkeerde weergave van het antwoord van de heer Van Elk geciteerd op pagina 12 van dat verslag. Correctie: "De kostenposten Inkoop en kosten voor de hulpketels voor de buffering zijn *leveringsafhankelijke* kosten." (Dus géén leveringsonafhankelijke kosten zoals vermeld in dat verslag).
- 9) De warmteverliezen in het openbare leidingnetwerk dienen als een separate kostenpost te worden vermeld. Is stadsverwarming wel zo milieuvriendelijk? Zie randnummers 111 onder B en 128.
- 10) Schattingen voor het verbruik behoeven beslist niet te worden toegepast; Zie randnummer 118.

Onderstaande reacties bestaan zowel uit onze antwoorden op de 25 door de Raad gestelde vragen, als kanttekeningen bij een aantal randnummers uit het consultatiedocument.

- 4 Inzake "De leverancier bepaalt zelf de redelijke prijs" gaan wij er van uit dat u, gezien de monopoliepositie van de leveranciers, de vrijheid voor zelfstandige prijssetting door de leveranciers zodanig beperkt, dat de toetsing en goedkeuring van de uiteindelijke redelijke prijs door uw Raad te allen tijde vóóraf plaats vindt (zie ook randnummer 102).
- 13 Wij zijn het met uw Raad en CE Delft **niet** eens om de gedeeltelijke (inkoopkosten) van warmte (al dan niet gedeeltelijk) onder het leveringsonafhankelijke deel van de kosten (LOD) onder te brengen. Het contractueel vastleggen van de inkoop van (gas) door de leverancier voor een langere periode staat naar onze mening los van de door ons gewenste eenduidigheid om dit gedeelte alsnog geheel in het leveringsafhankelijke deel (LAD) onder te brengen. Transparantie voor toetsing en een prikkel tot kostenbewuste inkoop van de energiedrager(s) wordt door de splitsing van de inkoop van warmte over de leveringsonafhankelijke kosten (LOK) en de leveringsafhankelijke kosten (LAK) niet bevorderd. Voorts zijn wij van mening dat van een warmte-installatie, zoals deze bij ons op Ypenburg is opgesteld en waarvan 12 % van de productie-capaciteit bestaat uit een WKK-installatie, welke tegelijkertijd zowel elektra als warmte produceert, en dus de 10.000 Kwh elektra die deze per uur produceert, en welke direct op het net wordt doorverkocht, dient te worden gecompenseerd in de redelijke LAK-kosten. Immers de elektraprijzen zijn ook variabel. De gasmotoren met hun generatoren ten behoeve van de WKK zijn fysiek voor zowel de LOK als de LAK onmogelijk te splitsen in een elektradeel en warmtedeel! Bovendien moet er op worden toegezien dat de op de locatie opgestelde transformatoren om 4.000 KV productiestroom te transformeren naar 400 V leveringsstroom niet in de LOK terecht komen! Het gas voor de WKK - in tegenstelling tot de 88% hulpketel-capaciteit van het totale netwerk op Ypenburg - wordt wegens wettelijke milieubepalingen zonder Energiebelasting afgerekend! Deze bespaarde belasting dient eveneens in de LAK te worden gecompenseerd! Wij verzoeken uw Raad derhalve de totale kosten van inkoop energiedrager(s) voor de warmte-productie onder aftrek van baten vrijstellingsgedeelte energiebelasting en baten van de opgewekte elektraverkoop onder de LAK te brengen.
- 28 Inzake de bevindingen in de onderliggende rapportages van CE Delft het volgende. CE vermeldt in tabel 7 pagina 39 van haar onderzoek naar tarieven grootschalige warmtenetten voor Ypenburg een fors verkeerde vastrecht prijs en Gj-prijs over 2008 en vult voor deze gegevens over 2007 "nb" in! Bovendien worden ook alle betaalde aansluitbijdragen van zowel Eneco als Essent weggelaten! Alleen die van Nuon zijn vermeld. U kunt die ontbrekende gegevens in onze Position-paper van 21 juli 2009 terugvinden! De voetnoot bij de tabel vermeldt dat Essent haar tarieven half-jaarlijks wijzigt. Dit beleid past Eneco echter ook toe! Op de pagina's 30 en 32 van de rapportage van CE wordt vermeld dat de warmtecentrale voor Den Haag, Pijnacker en Nootdorp in 2005 het eerste jaar van levering is. Dit is eveneens onjuist omdat de decentraal opgestelde hulpketelhuizen, destijds weliswaar in een technisch andere opstelling, reeds sedert **1999** in gebruik zijn. Pijnacker is door haar decentrale ligging niet aangesloten op het warmtenet. Dat er volgens CE haar tabel 5 op pagina 30 in enig jaar 8900 verbruikers zouden zijn is kennelijk vrij gedateerd. Onlangs is de 10.000^e woning opgeleverd.

Wij zetten daarom vraagtekens bij de accuratesse van CE Delft vanwege vermelde omissies! Het zijn immers duidelijke tekortkomingen in de rapportage. Het zou ons niet verbazen als de gegevens van andere vermelde installaties in het land op deze manier ook zo afwijken. Het zou het rapport bovendien ten goede komen als was onderzocht welk vastrecht en variabel tarief is er in de afgelopen jaren voor gasverbruik is afgerekend. Er worden totaal geen kengetallen gas vastrecht en gas variabel tarief bij de diverse leveranciers per gasregio genoemd, terwijl artikel 4,

lid 1 van de Warmtewet de gasreferentie wel voorschrijft. Het gasvastrecht bestaat zoals u weet uit de componenten, Vastrecht, Korting Vastrecht, Transportonafhankelijk tarief, Capaciteitsonafhankelijk tarief, Periodieke aansluitvergoeding en Meterhuur gas. Het is van belang dat de Raad over het juiste feitendossier beschikt. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat de NMa de tabel van een inventarisatie van 56 warmteprojecten in het land, waarvan de helft bestaat uit gehele of gedeeltelijke WKK-installaties, niet geheel juist ingevuld heeft gepubliceerd. De opgestelde vermogens zijn ook ad hoc vermeld.

43 Zie reactie randnummer 4

52 **Vraag 1.** Bent u het eens met het standpunt van de Raad om de conceptbeleidsregel ook van toepassing te verklaren op niet-vergunningplichtige leveranciers? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Aangezien voor een niet-vergunninghouder ingevolge de warmtewet dezelfde eisen gelden als voor een vergunninghouder, zien we geen aanleiding om voor niet-vergunningplichtige leveranciers andere beleidsregels op te stellen. We zijn het dus op dit punt eens met het standpunt van uw Raad.

53 **Vraag 2.** Wat is uw mening over het standpunt van de Raad dat het begrip levering van warmte de geïntegreerde dienst van levering en transport van warmte omvat?

Antwoord: Wij zijn het eens met het standpunt dat levering en transport als geïntegreerde dienst gezien dient te worden, echter naar onze mening hoort daar in beginsel ook de productie van warmte daarbij. In de meeste gevallen is de leverancier, netbeheerder en producent namelijk één (of behoort tot hetzelfde concern), waardoor er geen echte onderhandeling over de inkoopprijs van warmte plaats zal vinden. Naar onze mening zal de inkoop c.q. productie van warmte in elk geval nadrukkelijk binnen de kaders van de beleidsregels c.q. redelijke prijs moeten vallen.

56 **Vraag 3.** Bent u het eens met het standpunt van de Raad dat verbruikers aangesloten op collectieve warmtesystemen (blokverwarming) ook bescherming genieten van de Warmtewet? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Onder randnummer 38 wordt blokverwarming gedefinieerd als warmtenetten tot 5.000 gebruikers. Naar onze mening dienen ook verbruikers aangesloten op deze netten zeker bescherming van de Warmtewet. Echter, uit de voorafgaande toelichting bij deze vraag in uw concept-beleidsregel kan eventueel worden opgemaakt dat zeer kleinschalige collectieve warmtesystemen worden bedoeld. Ook voor die categorie lijkt ons bescherming van de Warmtewet op zijn plaats, behalve misschien in het geval de betrokken verbruikers zelf participeren in het betreffende warmtenet en/of de producent (bijv. via de VvE).

71 **Vraag 4.** Wat vindt u van de constatering van de Raad dat de redelijke prijs per warmtenet geldt?

Antwoord: Dit uitgangspunt voldoet aan de bedoeling van de Wet. De initiatiefnemers van de Warmtewet hebben hier vele malen kamervragen in dier geest beantwoord. Het is de meest zuivere benadering om tot een redelijk tarief te komen. Verlieslatende netten dienen via artikel 43 van de Warmtewet te worden behandeld. In die situatie zal de Minister via de Raad per net toetsen of ontheffing of in het gunstigste geval subsidie mogelijk is. Bovendien doet zich in zo'n geval altijd nog de mogelijkheid voor alsnog gas aan te leggen en het structureel verlieslatende netwerk te ontmantelen.

78 **Vraag 5.** Wat is uw mening over de conclusie dat de redelijke prijs uit een leveringsafhankelijk en een leveringsonafhankelijk deel moet bestaan?

Antwoord: Wij achten het heffen van een hoog vastrecht in strijd met de voordelen van duurzame lokale energieopwekking. Uw stelling is conform de Warmtewettekst artikel 5 lid 3, welke op haar beurt een uitwerking is van lid 1 van dit artikel. Daarin is de redelijke prijs omschreven. De maximumprijs zal hier 1 op 1 op moeten aansluiten. Wij missen in de concept-beleidsregel de uitwerking echter uw bijzondere aandacht voor het eenmalige en jaarlijkse **aansluittarief** zoals verwoord in eerder genoemd lid 3. Het wordt ook niet nader beschouwd. Er zijn naar ons oordeel in de praktijk 4 situaties, die allen als kapstok artikel 5 van de Warmtewet hebben, dat handelt over de redelijke prijs van het **LOD** (Leveringsonafhankelijke deel), het **LAD** (leveringsafhankelijke deel) en de **Aansluitbijdrage** als deel van het LOD. Ter zake van het aansluittarief kan worden opgemerkt dat volgens artikel 6 lid 2 via een AMvB deze bijdrage wordt geregeld. Wij verzoeken u om de aansluitbijdrage reeds uit te werken in deze beleidsregel voor de redelijke prijs, die voor dit onderdeel tevens de maximale prijzen zullen zijn volgens artikel 6 lid 1 van de Warmtewet in de volgende 4 groepen van verbruikers:

- 1) De verbruikers die vóór de inwerkingtreding van de wet een extra bedrag in de aanleg voor de warmteaansluiting reeds in de afgelopen jaren hebben betaald bij de bouw van hun nieuwbouw-woning. (Zie onze Position-Paper van 21 juli 2009 en pagina 39 tabel 7 van CE voor zover ingevuld). Zij dienen een aftrekpost voor de méérinvestering ten opzichte van de gasverbruiker in de LOK via het LOD te genieten.
- 2) De verbruikers die na de inwerkingtreding van de Warmtewet artikel 6 lid1 bij de nieuwbouw voor de eenmalige warmteaansluiting niet meer gaan betalen dan voor een gasaansluiting en de jaarlijkse aansluitbijdrage afzonderlijk op de rekening afzonderlijk wordt vermeld voor het jaarlijkse aansluittarief in de LOK via het LOD conform artikel 5 lid 3 van de Warmtewet.
- 3) De verbruikers die een eigen warmtewisselaar kopen en derhalve een aanzienlijk lager (jaarlijks) aansluittarief gaan betalen op grond van artikel 5 lid 6 van de Warmtewet.
- 4) De verbruikers die een warmtewisselaar huren en derhalve een aangepast (jaarlijks) aansluittarief gaan betalen op grond van artikel 5 lid 6 van de Warmtewet.

Wij verzoeken uw Raad deze varianten in de beleidsregel nader uit te werken. Deze redelijke prijzen zullen dan volgens artikel 6 lid 1 van de Warmtewet tevens de maximale prijzen zijn.

- 88 **Vraag 6.** Wat is uw mening over het hanteren van het principe van kostenoriëntatie, zodat bijvoorbeeld alleen de kosten van levering (inclusief transport) van warmte worden vergoed via de redelijke prijs?

Antwoord: Wij vinden deze uitleg te beperkt. Wij achten het juist als alle kosten **en baten** uit de levering en transport worden verdisconteerd in de redelijke prijs. Uiteindelijk samen met de redelijke winststopslag wordt de prijs bepaald.

- 89 **Vraag 7.** Wat is uw mening over het hanteren van het principe van kosten veroorzaking, zodat alleen de kosten van verbruikers volgens de Warmtewet worden vergoed via de redelijke prijs?

Antwoord: Dit lijkt ons een juist principe, immers kosten die alleen ten behoeve van kleine warmteverbruikers worden gemaakt mogen ook daadwerkelijk alleen bij hen in rekening worden gebracht.

- 91 **Vraag 8.** Wat is uw mening over de noodzakelijkheid van de toetsing op de redelijkheid van de kosten? Wat vindt u van de wijze waarop de Raad deze toets wil gaan vormgeven?

Antwoord: Een dergelijke toetsing lijkt ons zeker noodzakelijk, gezien de doelstelling van de wet en de betwiste reputatie van de energiebedrijven. Met name indien de productiekosten van warmte via een (kustmatige) inkoopprijs in de "redelijke prijs" worden ingebracht, dient er nadrukkelijk een toetsing op de redelijkheid daarvan plaats te vinden. Verder zijn wij het ook zeker eens met het in mindering brengen van ontvangen subsidies (ook subsidies ontvangen t.b.v. de productie van warmte, waarbij het niet af hoeven dragen van energiebelasting op bijvoorbeeld gas, ook dient te worden aangemerkt als een vorm van subsidie) en de verkochte elektraopbrengst.

De toetsing van de redelijke prijs door de NMa dient te allen tijde (dus 2x per jaar) vóórdat de verbruiker deze prijs dient te gaan betalen te zijn goedgekeurd.

- 94 **Vraag 9.** Wat is uw mening over deze gekozen verbruikerscategorieën en bijbehorende afbakening?

Antwoord: Een beperkt aantal categorieën komt de transparantie ten goede.

- 98 **Vraag 10.** Wat is uw mening over het feit dat de frequentie en het moment van het vaststellen van de redelijke prijs bepaald wordt door de leverancier? Of vind u dat de redelijke prijs minstens eenmaal per jaar berekend moet worden? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: De redelijke prijs dient minimaal en tevens maximaal 2x per jaar te worden vastgesteld, namelijk bij de gelijktijdige wijziging van de gasprijzen (1 januari en 1 juli). Als een leverancier de prijs vaker vaststelt, bestaat het gevaar dat leveranciers de redelijke prijs met een hogere frequentie intern steeds herberekenen en deze alleen bij een gebleken prijsverhoging direct doorvoeren, maar daar in het geval van een gebleken prijsverlaging mee wachten.

- 99 Er wordt in uw beleidsregel als normale gang van zaken veel ruimte geboden tot **poolen en terugwerken** van **verliezen uit eerdere jaren van netwerken**.

In de rapportage van CE Delft verwacht men dat enkele verlieslatende netten winstgevendende netten zullen gaan compenseren. Waarom is van die enkele verlieslatende netten op basis van hun locaties geen openbaarheid verschaft? Slechts dan kan een goede afweging op dit punt worden gemaakt in relatie tot de eventuele ontheffingsvergunning van de Minister. Sluiting van het netwerk of in het gunstigste geval verlening van subsidie dient van geval tot geval te worden bestudeerd. Bovendien doet zich in zo'n geval altijd nog de mogelijkheid voor alsnog gas aan te leggen.

100 Wij beschouwen pooling en portfolio als eensluidende begrippen binnen de Warmtewet. Het volgende citaat van uw Raad in dit randnummer treft ons in het bijzonder:

“Naast de wettelijke mogelijkheid tot pooling, staat de conceptbeleidsregel verliesverrekening over meerdere jaren toe. Het is hiermee mogelijk om verliezen uit eerdere jaren te verrekenen in de redelijke prijzen in latere jaren, mits deze verliezen niet reeds op andere wijze zijn gedekt (bijvoorbeeld via pooling of subsidies). Deze bedragen van de verliesverrekening worden beschouwd als leveringsonafhankelijke kosten. De Raad zal uiteraard toezien op een juiste verrekening van verliezen via deze systematiek.”

Wij maken bezwaar tegen deze uitgangspunten onder een gemotiveerde onverkorte verwijzing in dit stuk ter zake naar de Memorie van Antwoord van Antwoord (E) van de initiatiefnemers van de Warmtewet aan de Eerste Kamer waar ter zake van vragen van de verschillende fracties waarbij de volgende antwoorden zijn geformuleerd, die wij hier als citaten gedeeltelijk zullen aanhalen:

.....“De leden van de CDA-fractie vragen hoe de indieners de verhouding tussen het jaarrekeningenrecht en de berekening van de redelijke prijs zien, ook in verband met de af te geven accountantsverklaring per project. De initiatiefnemers erkennen dat, onder meer doordat de Warmtewet een redelijke prijs per project voorschrijft en vanwege de eisen die het jaarrekeningenrecht stelt, de warmteprijzen per project en per periode kunnen verschillen. Het alternatief voor een prijs per project is een prijs per onderneming of per concern. **De indieners zijn daar geen voorstander van en geven de voorkeur aan een prijs per project, tenzij er voor een individueel verlieslatend project een ontheffing is verleend. Een prijs per concern gaat ten koste van de transparantie. Een gebrek aan transparantie bemoeilijkt de toezichtstaak van de NMa. Ook wordt niet helder welke projecten verlies maken. Daardoor ontbreekt de prikkel om de rentabiliteit van verliesgevende projecten te vergroten en dat gaat ten koste van de doelmatigheid. Pooling op concernniveau of de verlening voor een ontheffing voor meer dan een project heeft bovendien het volgende nadeel. Verliesgevende projecten kunnen op een gegeven moment winstgevend worden. Als er een ontheffing verleend zou zijn voor bijvoorbeeld twee verlieslatende projecten, zou die ontheffing, zodra een van de projecten winst gaat maken, niet ingetrokken kunnen worden. Dat is vanwege de belangen van de afnemers onwenselijk.** De leden van de CDA-fractie stellen ook dat het jaarrekeningenrecht de mogelijkheden beperkt om «kosten uit te smeren over meerdere jaren». **Hoewel het jaarrekeningenrecht de mogelijkheden van ondernemingen inderdaad beperkt, zijn de indieners van mening dat bedrijven voldoende mogelijkheden hebben om te voorkomen dat de kosten van onderhoud of andere eenmalige kosten leiden tot (sterk) fluctuerende tarieven. Ondernemingen kunnen bijvoorbeeld voorzieningen treffen voor kosten en risico's. Op deze wijze kunnen kosten van bijvoorbeeld grote herstel- of onderhoudswerken over meerdere jaren verdeeld worden. Verder vormt het jaarrekeningenrecht ook geen probleem met betrekking tot bijvoorbeeld waterleidingnetten, rioleringen, gasnetten en elektriciteitsnetten, waar evenzeer een specifieke regeling ontbreekt.”**... ..“<Pooling> van projecten is alleen mogelijk binnen de (**strikte**) grenzen van artikel 43 Warmtewet”.....

.... “De indieners wijzen erop dat de Warmtewet uitgaat van kosten-georiënteerde tarieven, wat betekent dat alle kosten alsmede een redelijk rendement in rekening gebracht mogen worden. De indieners zijn ervan overtuigd dat dit tarief hoog genoeg is om investeerders te prikkelen. De redelijke prijs wordt begrensd door de maximumprijs, waarvan niet kan worden afgeweken. Als de maximumprijs geldt, kan dat betekenen dat een project verlies maakt en niet interessant is voor investeerders. De wet biedt in die situatie verschillende oplossingen, waaruit de minister van Economische Zaken als uitvoerder van de Warmtewet een keuze kan maken. De indieners zijn van mening dat de maximumprijs noodzakelijk is ter bescherming van gebruikers. Ook de energiebedrijven zijn voorstander van de maximumprijs en de gebonden rendementsmethode”... ..“De leden van de VVD-fractie stellen verschillende vragen over art. 43 Warmtewet. Zij vragen of de indieners het met de leden van de VVD-fractie eens zijn dat de bereidheid van energiebedrijven om te investeren wordt verhoogd als pooling per producent wordt toegestaan; zij vragen of artikel 43 de ruimte tot poolen

niet teveel beperkt aangezien per project ontheffing moet worden gevraagd aan de Directie Toezicht Energie (DTE); zij vragen voorts of de ontheffingsaanvragen geen forse onzekerheid opleveren voor energieleveranciers evenals grote bureaucratische gevolgen voor betrokkenen; zij willen weten welke criteria er zijn om te bepalen of een warmteproject daadwerkelijk verlieslatend is; of de beoordelingsprocedure voor ontheffingsaanvragen geen te grote beperkingen oplevert voor steden, aangezien steden niet langer de tarieven over de gehele stad gelijk kunnen trekken nu een ontheffingsaanvraag beoordeeld wordt per project en niet per portfolio ...” “....De initiatiefnemers maken het met de zesde Nota van Wijziging mogelijk om projecten te «poolen» (dat is het compenseren van verlieslatende projecten met winstgevendende projecten), door ook na een jaar na inwerkingtreding van de wet ontheffingen van de redelijke prijs mogelijk te maken. **Pooling houdt in dat er voor één verlieslatend project een ontheffing van de redelijke prijs (en niet van de maximumprijs) kan worden verleend.** Het doel van deze mogelijkheid hangt wel samen met de maximumprijs. De combinatie van een maximumtarief met kostengeoriënteerde tarieven werd in eerdere discussies rond het wetsvoorstel als een knelpunt ervaren, omdat bedrijven door de maximumprijs (die fungeert als bovengrens) mogelijk niet alle kosten in rekening kunnen brengen. Daardoor leiden ze verlies. Dit verlies kan door de wetswijziging onder condities gecompenseerd worden met extra winst uit andere projecten. Of een project verliesgevend is, kan eenvoudig worden opgemaakt uit de jaarrekening van de warmteleverancier. De initiatiefnemers hebben gekozen voor een systeem van «geconditioneerde pooling», zodat bedrijven meer mogelijkheden krijgen om verlieslatende projecten te compenseren, terwijl het hoge niveau van bescherming van consumenten in stand blijft. **Om te bewerkstelligen dat er alleen gebruikt wordt gemaakt van de mogelijkheid tot pooling als dat daadwerkelijk noodzakelijk is om verliezen te compenseren en er alleen daadwerkelijk geleden verliezen gecompenseerd worden, gelden er verschillende voorwaarden. Hiermee is er, in antwoord op de vraag van de VVD-fractie, vanuit het streven om gebonden consumenten te beschermen, bewust voor gekozen om de ruimte om te poolen in te perken. Er moet bijvoorbeeld (nog steeds) per individueel verlieslatend project een ontheffing verleend worden. Dat is onder meer van belang om de volgende reden. Verlieslatende projecten kunnen op een gegeven moment winstgevend worden. Als er een ontheffing verleend zou zijn voor bijvoorbeeld twee verlieslatende projecten, zou die ontheffing, zodra een van de projecten winst gaat maken, niet ingetrokken kunnen worden. Dat vinden de initiatiefnemers vanuit het oogpunt van de bescherming van gebonden afnemers onwenselijk. Pooling op concernniveau zou ook leiden tot een gebrek aan transparantie, wat de taak van de NMa ernstig zou bemoeilijken. Bovendien ontbreekt de prikkel voor energieleveranciers om de kosten van een individueel verlieslatend project te saneren. Andere waarborgen en voorwaarden zijn onder meer het advies van de NMa, de plicht voor de leverancier om te bewijzen dat levering met een warmtenet verlieslatend is, dat er een ontheffing verleend moet worden per specifiek, individueel verliesgevend warmtenet waarmee de levering plaatsvindt, de regels om transparantie te bewerkstelligen en de bepaling dat aanvullende inkomsten als gevolg van de ontheffing alleen mogen worden aangewend ter compensatie van de gemaakte verliezen. De indieners delen de taxatie dat de bereidheid van energiebedrijven om te investeren afneemt doordat er niet op concernniveau gepoold mag worden, niet. Ook in dat geval leidt het starten van een verliesgevend project er immers toe dat de (totale) winst van het concern op het portfolio van warmteprojecten afneemt. De strikte regels voor pooling beperken inderdaad ook de mogelijkheden van steden en andere overheden. De initiatiefnemers zien dat niet als een groot probleem, omdat de grenzen van een project doorgaans samenvallen met de grenzen van een plaats. ....”** Gezien bovenstaande uitvoerige toelichting op verlieslatende netten en de pooling kunnen wij niet anders concluderen dat uw Raad in tegenstelling tot de indieners van de Warmtewet, ondanks de wettelijke (beperkte) mogelijkheden van artikel 43 via de beleidsregel het de leveranciers vooralsnog een gewoonterecht wenst te gaan verschaffen via de concept-beleidsregel in het nadeel van de verbruikers om verliezen uit voorgaande jaren te verrekenen. Verliezen zullen eerder uitzondering zal zijn dan regel. Bij de start van een warmtecentrale in een nieuwbouw-locatie zullen nog niet alle voorziene aansluitingen gerealiseerd zijn. Het is dan een

prikkel voor de leverancier om zijn installaties dan ook gefaseerd te realiseren. Technisch is dit goed uitvoerbaar.

Wij maken gezien het vorenstaande dan ook ernstig bezwaar tegen de door u aangereikte mogelijkheid om alsnog zonder meer over meerdere jaren verliesverrekening voor de leverancier mogelijk te maken via deze beleidsregel.

- 101 Waar ligt net A en waar net B ten qua locatie ten opzichte van elkaar in het land? Waarom wordt bij verlieslatende projecten uit een oogpunt van bedrijfseconomische doelmatigheid niet bezien of ter plaatse van een dergelijk verlieslatend project de warmteleverantie niet alsnog dient te worden gestopt? In voetnoot 62 bij uw randnummer 99 wordt vermeldt, dat CE Delft immers **verwacht**, dat slechts enkele winstgevendende netten verlieslatende netten zullen gaan compenseren. Waarom is die verwachting door CE Delft niet nader onderzocht en zijn van die enkele netten op basis van hun locaties geen openbaarheid verschaft? Slechts dan kan een goede afweging op dit punt worden gemaakt. Afzonderlijke bestudering naar de oorzaken van dit verlies is naar onze mening noodzakelijk in relatie tot de eventuele ontheffingsvergunning van de Minister krachtens artikel 43 van de Warmtewet. In het door uw Raad aangehaalde weliswaar geabstraheerde rekenvoorbeeld ontstaat er in dat geval toch een opslag op de redelijke prijs van maar liefst 40%. Wij spreken de hoop uit dat dit niet gaat gebeuren, en zeker niet door netten op willekeurig verschillende plaatsen in het land of lokaal bij elkaar te trekken.
- 102 Wij verzoeken uw stelling (zie ook randnummer 4): "**De leverancier bepaalt zelf de redelijke prijs**" te **herzien**. Wij gaan wij er van uit dat u, gezien de monopoliepositie van de leveranciers, de vrijheid voor zelfstandige prijssetting door de leveranciers zodanig beperkt, dat de toetsing en goedkeuring van de uiteindelijke redelijke prijs door uw Raad te allen tijde vóóraf plaats vindt. Zoals u ook dit randnummer stelt, blijkt ook dat de leverancier volgens u de redelijke prijs vaststelt, en uw Raad de maximumprijs. Uit de wettekst blijkt naar onze mening echter nergens, dat de leverancier die redelijke prijs bepaalt, maar dat die door u wordt bepaald via deze AMvB. Immers **volgens artikel 5 lid 1** van de Warmtewet **stelt uw Raad de beleidsregels vast ten aanzien van de berekening van die redelijke prijs**. Gezien de handelwijze van de energiebedrijven in het verleden moeten die redelijke prijzen naar onze mening dan ook **altijd vóóraf door uw Raad worden goedgekeurd**. Zoals al eerder door ons naar voren gebracht zijn de redelijke prijs en de maximum prijs onlosmakelijk met elkaar verbonden. De maximumprijs zal naar onze mening nauwgezet moeten volgen wat de nadelen voor een warmteverbruiker zijn ten opzichte van een gasverbruiker. Deze nadelen dienen te worden gecompenseerd in een lump-sum. Daarnaast verwijzen we in dit verband ook nog eens nadrukkelijk naar onze Position-paper van 21 juli 2009 aan EZ en uw Raad. Aan het slot van deze zienswijze zetten wij de parameters voor de maximumprijs voor u nog eens op een rij.
- 104 Tabel 4: Rekening houdend met het principe dat een maximale aansluitbijdrage zoals bepaald in artikel 6 lid 1 van de Warmtewet in rekening mag worden gebracht, die een gasverbruiker op het gasnet zou betalen, dienen naar onze mening de eenmalige aansluitkosten niet te worden opgehoogd met een winstmarge. De bruto prijs van de aansluitbijdrage kan rechtstreeks worden afgeleid van de prijs van een fictieve gasaansluiting. Omdat deze separaat op de verbruikersnota moet worden vermeld en verschillende uitwerkingsvarianten zal moeten gaan krijgen adviseren wij uw Raad deze kosten via de Beleidsregel separaat te (laten) vermelden. Bij de operationele kosten van de levering van warmte behoren naar onze mening ook de baten te worden ingebracht: Bespaarde Energiebelasting en opbrengsten uit vrijkomende (vrij te verkopen) elektriciteit.
- 108 Tabel 5: Inkoopkosten warmte: zie onze opmerkingen randnummers 13,53, 88 en 91. Wij vinden het principieel onjuist om de inkoop van warmte te splitsen in LAK en LOK vanwege (deels) vaste contracten voor de energie dragers tussen de producent en een leverancier die voor langere tijd zijn vastgelegd. Deze vaste tarieven met het bijbehorende verbruik zijn heel simpel te herleiden naar de LAK.
- 109 Zie reactie randnummer 108.
- 111 **Vraag 11.** Bent u het eens met de in tabel 6 opgesomde leveringsafhankelijke en leveringsonafhankelijke kosten? Waarom wel/niet?
- Antwoord:* Wij zijn het niet eens met de opgesomde indeling van kostensoorten.

De volgende kostendragers zijn in onze visie voor het Leveringsafhankelijke deel van cruciaal belang:

- A) De warmtekrachtkoppeling bij ons in de vorm van 6 gasmotoren met evenzoveel generatoren zijn fysiek niet te splitsen en dus ook niet in de vaste kostendragers voor het warmte deel en het elektradeel van die motoren. De **Batenposten** van de jaarlijks afgeleverde bemeten hoeveelheid Gj. (Gigajoules) en Kwh tegenover de ingekochte hoeveelheid warmte en/of gas minus de bespaarde Energiebelasting reduceren voor die motoren de variabele Kostenpost. De leverancier weet per seconde via de computer hoeveel Gj er van de ketels uitgaan en hoeveel m³ aardgas er ingaan en heeft ook ieder moment data van de af te leveren hoeveelheid Gj. Hij stemt zijn productie daar per dag op af. Schattingen zijn dus niet aan de orde en geven slechts aanleiding tot discussie.
- B) Wij vinden het voor het maatschappelijk nut, belang en draagvlak van stadsverwarming noodzakelijk om de kostendrager verloren warmte van het net in hoeveel Gj te doen kennen, die uiteindelijk bij de verbruikers in rekening worden gebracht. De hoeveelheid geproduceerde Gj. minus verbruikte bemeterde Gj. is dan de **kostendrager voor warmteverliezen**.

Is stadsverwarming dus wel zo milieuvriendelijk als we denken?

Inkoopkosten energiedragers warmte behoren niet in zowel de LOK als de LAK, doch uitsluitend in de LAK. Dit om transparantie, eenduidigheid en een prikkel tot goedkope inkoop van warmte te bevorderen.

Een vaste hoeveelheid ingekochte warmte tegen een voor langere tijd vastgelegde prijs is heel simpel terug te rekenen naar de prijs per eenheid en die prijs in de LAK onder te brengen. Zeker indien er sprake is van een warmteleverancier die tevens producent is (c.q. waarbij de producent tot hetzelfde concern behoort), dient niet gekeken te worden naar de (fictieve) inkoopkosten van warmte, maar naar de (niet meer dan) redelijk kosten voor de productie van warmte (onder aftrek van subsidies, opbrengst opgewekte elektriciteit e.d.). Wij zijn van mening dat de Raad hier in de beleidsregels nadrukkelijk rekening mee zou moeten houden, mede gezien het feit dat de Warmtewet uit gaat van een "hoog niveau van bescherming van verbruikers". Zie ook onze reacties op randnummer 108.

- 113 Wij kunnen uw Raad niet volgen waarom de periodieke aansluitkosten zowel in de kostensoorten 'afschrijvingen' 'onderhoud- en beheerskosten' en 'winstopslag' worden ondergebracht, terwijl de Warmtewet het heel expliciet over de gasreferentie als dé maatstaf heeft. **"Niet meer dan voor gas."** Uitwerking AMvB artikel 6 lid 2 van de Warmtewet dient in uw beleidsregel vorm te worden geven. Daarbij moet worden bepaald dat eenmalige en jaarlijkse aansluitbijdragen het maximum van de vergelijkbare kosten gasaansluitingen nooit te boven mogen gaan.

Bestaande aansluitingen hebben immers reeds ca. € 2.350,- meer betaald ten opzichte van de nieuwe aansluitingen door de Warmtewet bepaald. De Wetgever heeft bovendien in artikel 5 lid 6 bepaald dat de aan de verbruiker op een daartoe strekkend verzoek aan de vergunninghouder de warmtewisselaar (afleverset) te huur **of** te koop wordt aangeboden. Bij koop heeft de leverancier geen onderhoudskosten en afschrijving meer van die wisselaar. De wettelijke huur of koopmogelijkheid van de wisselaar is dus maatgevend. Wij kunnen uw Raad niet volgen waarom eenmalige en periodieke aansluitkosten zowel in de kostensoorten 'afschrijvingen' als 'onderhoud- en beheerskosten' en 'winstopslag' worden ondergebracht, terwijl de Warmtewet het heel expliciet dus de gasreferentie als dé maatstaf heeft. De vergelijkbare eenmalige aansluitingskosten voor gas alsmede de jaarlijkse aansluitbijdrage gaskosten zijn toch reeds bij u bekend!

Overigens merken wij hierbij op dat een warmtenet qua aanleg en aansluitkosten een veelvoud kost van een gewoon gasnet. Hebben de verbruikers hiervoor gekozen?

Afwijkende afspraken tussen projectontwikkelaars en leveranciers ter zake van eenmalige warmteaansluitingen zijn volgens artikel 6 lid 1 van de Warmtewet in de toekomst niet meer toegestaan.

- 114 **Vraag 12.** Wat is uw mening over het uitgangspunt van de Raad om bij het opstellen van de conceptbeleidsregel uit te gaan van een geïntegreerde warmteleverancier?

Antwoord: Wij zijn met u van mening dat gekeken dient te worden naar de gehele (ook in de praktijk veelal geïntegreerde) keten van levering, transport en productie. Zie ook ons antwoord op vraag 2 onder randnummer 53.

- 115 De volgende overweging kan naar ons oordeel bij de door uw Raad drie beschreven overwegingen worden toegevoegd:

Daar waar bijvoorbeeld door Warmtekrachtkoppeling (WKK) zowel warmte als elektra wordt geproduceerd en in feite zowel de producent als de vergunninghouder en leverancier gezamenlijk tot hetzelfde energiebedrijf behoren de volgende feiten te worden meegenomen. De fysieke scheiding van de gasmotoren met bijbehorende generatoren in een warmtedeel en elektradeel is onmogelijk. Laat staan dat de kosten en baten (uit elektraverkoop) kunnen worden gesplitst. Het is alleszins redelijk om zowel de kosten als de baten (de redelijke prijzen) intergraal toe te rekenen naar de LOK voor de gasmotoren en de energiedrager (b.v. gas) naar de LAK evenals de uit te baten opbrengst uit de productie van elektra en besparing Energiebelasting van die WKK-installaties.

Voorts is van eminent belang te weten hoeveel uren de WKK per jaar draaien van het totale opgestelde vermogen in de centrale ten opzichte van de opgestelde hulpketels, die in ons geval 88% van de capaciteit bepalen? Hoeveel uren draaien en verbruiken deze conventionele hulpketels per jaar? CE Delft brengt in Costdrivers deze verdeelsleutel wel als "cruciaal" ter sprake, maar werkt dit merkwaardig genoeg verder niet uit. Wij citeren hier pagina 23 van dit CE-rapport:

"Herkomst warmte en inkoopcontracten

*De inkoopkosten voor warmte vormen voor vrijwel alle warmteleveranciers de grootste kostenpost. Wel blijkt uit de toelichting bij Tabel 5 dat deze kostenpost per type warmtenet erg kan verschillen. De hoogte van de inkoopkosten is vooral afhankelijk van de wijze waarop warmte geproduceerd wordt (brandstofkosten). Meestal vindt gelijktijdige productie van elektriciteit en warmte plaats (elektriciteitscentrale, AVI, WKC of WKK). In dat geval is het voor vaststellen van de hoogte van de inkoopkosten van belang welk deel van de kosten wordt toegerekend aan warmteproductie en daarmee, via de inkoop van warmte, aan warmtelevering. **Cruciaal daarbij is de vraag of warmte of elektriciteit als hoofdproduct moet worden aangemerkt en welke kosten verbonden aan de productiecentrale (kapitaalkosten en brandstofkosten bijvoorbeeld) aan warmte worden toegerekend.** Daarnaast is het zo dat in veelgevallen de warmtevraag bepalend is voor de momenten en wijze waarop een centrale wordt ingezet. Dit kan betekenen dat een producent noodgedwongen elektriciteit (bij)produceert op momenten dat dit ongunstig is, bijvoorbeeld omdat de elektriciteitsprijs laag is. Warmteproducent en -leverancier maken in het inkoopcontract afspraken over de toedeling van de kosten verbonden aan de productie centrale en gedeelde elektriciteitsopbrengsten. **(Overigens geeft één warmteleverancier aan dat een deel van de kosten gerapporteerd onder 'inkoop warmte' kosten bevat voor de inkoop van gas t.b.v. WKK-installaties en daarmee deels toegerekend zouden moeten worden aan elektriciteitsproductie. Om welk aandeel het gaat, is niet bekend.)** De vorm van deze afspraken bepaalt daarmee de hoogte van de inkoopkosten voor de warmteleverancier." Aldus CE.*

Bij ons in Den Haag stadsdeel Ypenburg bestaat 12% van het totale vermogen van de centrale uit Warmtekrachtkoppeling. De gelijktijdige **baten** Energiebelasting en 10.000 Kwh per uur Elektra-verkoop dienen in de bedrijfskosten te worden verdisconteerd, mede omdat zoals vermeld de 6 gasmotoren met daaraan gekoppelde generatoren fysiek en qua energieverbruik niet zijn te versleutelen in een elektraproductiedeel en warmteproductiedeel. De motoren leveren nagenoeg het gehele jaar 10.000 kWh stroom en warmte per uur! Al deze gegevens zou via de CE rapportages moeten zijn vermeld. Zoals hierboven onder randnummer 28 is vermeld, heeft CE geen juiste gegevens heeft aangeleverd. Daarom is door u in de Beleidsregel ook niets over de verkoop van elektra opgenomen. Het is ook niet verwonderlijk dat uw Raad een lijst met een niet geheel juiste inventarisatie van 56 warmte-projecten in het land heeft gepubliceerd, waarvan de helft uit geheel of gedeeltelijke WKK-installaties bestaan, al dan niet voorzien van conventionele hulpketels met een bepaald vermogen. De ad hoc vermelding van die vermogens is een treffend voorbeeld voor de omissies in het overzicht.

Bovenvermeld 2^e vet gedrukte citaat van CE Delft bevestigt de noodzaak van dit nadere onderzoek. Het is van belang dat de Raad over het juiste feitendossier beschikt.

Wij achten kennis van de Raad ter zake van de Baten en meer verdeelsleutels op de ingezette verdeling van de WKK in het land van cruciaal belang. De Raad zal uiteindelijk deze prijzen moeten kunnen toetsen. De beleidsregel dient zodanig te worden aangepast, dat de leveranciers verplicht worden alle feitelijke relevante bedrijfsinformatie aan uw Raad ter beschikking te stellen ter controle voor de berekeningen van de redelijke prijzen.

118 Tabel 7 uit Beleidsregel:

Te gebruiken gegevens voor berekening redelijke prijs in jaar t

Kostengegevens:	Te gebruiken gegevens
Aantal verbruikers en hun capaciteit:	Gegevens uit het laatste vastgestelde boekjaar
Afname per verbruiker:	Gegevens van 3 maanden eerder
	Schatting

Vraag 13. Bent u het eens met bovenstaande keuze inzake de te gebruiken gegevens? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: "Aantal verbruikers en hun capaciteit" zouden wij graag vervangen willen zien door "Aantal verbruikers en hun verbruik". Het verbruik is nauwkeurig te bepalen. De capaciteit daarentegen niet. "De gegevens van 3 maanden eerder" te wijzigen in "de gegevens van maximaal eens per ½ jaar aan te passen". "De afname per verbruiker via schatting" te wijzigen in "De jaarlijks afgeleverde bemeten hoeveelheid Gj. per verbruiker." Als het totale verbruik van de verbruikers geschat zou mogen worden, bestaat het gevaar dat dit verbruik ongunstig voor de verbruikers wordt geschat. De leverancier weet per seconde via de computer hoeveel Gj er uitgaan en heeft ook ieder moment de data van de af te leveren hoeveelheid Gj. Ergo hij stemt zijn productie daar per dag op af. De (totale) afname wordt in de meeste gevallen op het hoofdkantoor van de leverancier al door "slimme meters" afgelezen. Voorts is van belang welke verbruikers wel of geen warmtewisselaar huren, en of er een nieuwe of bestaande verbruikers-situatie is als gevolg van de betaalde eenmalige aansluitbijdrage. Het aantal verbruikers en hun capaciteit is ieder moment op de boekhouding van de leverancier bekend. De maandelijks te betalen voorschotbedragen zijn hier ook op afgestemd. Gezamenlijk zijn dit onze keuzes voor de te gebruiken gegevens. Schattingen zijn naar onze mening dan ook niet aan de orde.

120 Tabel 8 dient analoog aan onze eerdere beschouwingen hierboven te worden uitgebreid met een kolom baten uit verkoop elektra WKK en bespaarde Energiebelasting door vrijstellingsbepaling energiebelasting vanwege de milieubijdrage! Deze bepaling geldt evenwel niet voor de hulpketels! Hoe denkt uw Raad de controle in de toerekening van kosten en baten scherp te houden in de vele verschillende modellen van toegepaste warmte-installaties in het land?

122 **Vraag 14.** Vind u dat de redelijke prijs gebaseerd moet blijven op gerealiseerde kostengegevens? Wat vindt u van de prognose optie? Welke voor- en nadelen ziet u van beide opties?

Antwoord: Wat ons betreft volgt onze voorkeur uit onze reactie onder randnummer 118. De leverancier zal alleen al uit bedrijfsmatig oogpunt altijd een nacalculatie maken.

127 **Vraag 15.** Bent u het eens met de keuze van de Raad dat er waar mogelijk kostenverdeelsleutels voorgesteld moeten worden? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Ja, kostendragers, maar ook bovengenoemde baten bepalen uiteindelijk de prijs. De Raad zal de kostendragers inclusief de baten moeten specificeren.

128 **Vraag 16.** Ziet u nog andere dan de hierboven genoemde vier situaties waarin de Raad verdeelsleutels moet voorstellen? Zo ja, graag uitleg over welke situaties u ziet en waarom hier een verdeelsleutel nodig is.

Antwoord: Verdeelsleutels zijn goede uitgangspunten. Wij vinden het voor het maatschappelijk nut en het draagvlak voor stadsverwarming goed om de kostendrager verloren warmte van het net in hoeveel Gigajoules(Gj) te doen kennen. De hoeveelheid geproduceerde Gj. minus verbruikte bemeeterde Gj. is dan de kostendrager voor warmteverliezen. Is stadsverwarming dus wel zo milieuvriendelijk als we denken?

131 **Vraag 17.** Bent u het eens met deze verdeelsleutel? Zo nee, welke verdeelsleutel acht u in het geval van warmte/koudelevering redelijk? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Indien de verbruiker kosten voor koude zou moeten betalen is dat onjuist. Dus akkoord met deze verdeelsleutel.

135 **Vraag 18.** Bent u het eens met deze verdeelsleutels? Zo nee, welke verdeelsleutels zijn volgens u redelijk? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Met inachtneming van de door ons eerder benoemde bemerkingsen zijn wij het met uw Raad eens.

139 **Vraag 19.** Bent u het eens met deze verdeelsleutels? Zo nee, welke verdeelsleutels zijn volgens u redelijk? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Neen, wat ons betreft kunnen er geen 2 netten of meer voor de kostenbepaling worden opgeteld. Een warmtenet bestaat principieel uit 1 net. Als een warmtecentrale meerdere aftakkingen heeft dan dienen naar onze mening die netten per net te worden berekend. Immers de locale ligging en de omvang van het net bepalen de redelijke prijs. In feite zou er dan al een vorm van pooling of portfolio ontstaan. De wetgever heeft dat ook, zo blijkt uit onze uitvoerige beschrijving onder randnummer 100, niet bedoeld, tenzij er zwaarwegende argumenten voor toepassing van artikel 43 van de Warmtewet zijn!

- 143 **Vraag 20.** Bent u het eens met deze verdeelsleutels? Zo nee, welke verdeelsleutels zijn volgens u redelijk? Motiveer uw antwoord.

Antwoord: Wij zijn het met de verdeelsleutelopzet LAK en LOK voor de verschillende verbruikers-categorieën eens, mits aangepast op bovenstaande bemerkingen.

- 145 **Vraag 21.** Bent u het eens met de keuze om een WACC te bepalen die van toepassing is op alle leveranciers?

Antwoord: Allereerst vinden wij het niet juist dat de rapportage van Oxera over de WACC geheel in de Engelse taal is gesteld en ons nog steeds niet een in het Nederlands vertaalde versie is aangeboden. Het is voor ons ondoenlijk om dit rapport van 55 pagina's te vertalen. In Brussel (Europees parlement) wordt ook alles vertaald. Bovendien stelt de Wet Openbaarheid van Bestuur dat belangrijke stukken in de Nederlandse taal dienen te worden gesteld. Tijdens de hoorzitting van 5 november is door uw voorzitter een vertaalde versie toegezegd. Uiteindelijk heeft uw mevr. Van Dijk een en ander telefonisch uitgelegd. Vanwege vermeende precedentwerking voor de vertaalkosten analoog voor de Gaswet en de Elektriciteitswet is die toegezegde vertaling achteraf ingetrokken. Een onderbouwing onzerzijds wordt daardoor onnodig bemoeilijkt. Kan alsnog uitvoering worden gegeven aan een vertaalde versie? Zie voorts de motivatie onder randnummer 148

- 146 **Vraag 22.** Bent u het eens met de keuze om de WACC periodiek te herijken gelijktijdig met de WACC van E en G?

Antwoord: Wij nemen aan dat de Raad hier voor Energie: Elektra bedoelt weer te geven. Stadswarmtenetten zijn naar hun aard niet te vergelijken met Gas en Elektra, waarvoor een groot aantal leveranciers bestaan. Daarom is toepassing van een WACC niet gerechtvaardigd. De winstopslag zit al verwerkt in de te verwerken gas- en elektraprijzen.

- 148 **Vraag 23.** Bent u het eens met de methode van de bepaling van het redelijk rendement?

Antwoord: Zoals tijdens de hoorzitting van 5 november j.l. u toegezegd, volgt hier ons gezamenlijke antwoord met Bewonersvereniging Biesland:

Wij zijn het met die keuze vanwege de volgende onderbouwing niet eens.

De redelijke prijs bestaat uit een vast en een variabel deel. Wij verzoeken de regelgever nogmaals nadrukkelijk om in het kader van duurzaamheid het vaste deel zo laag mogelijk te houden. De leveranciers mogen van de regelgever op basis van het Oxera rapport een vergoeding boven de basisrente doorberekenen als compensatie voor het risico van vraagfluctuatie. Als het vraagrisico vervolgens wordt doorgeschoven door aan de verbruikers een hoger vastrecht in rekening te brengen, wordt de consument dubbel gepakt: deze moet zowel de kapitaalsvergoeding betalen als ook nog eens het risico dragen. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid is een hoog vastrecht bovendien de verkeerde prikkel: een consument die minder verbruikt wordt niet naar billijkheid beloond doordat het vastrecht een rem zet op de beloning van energiebesparing door de consument. Het vastrecht mag niet stelselmatig worden verhoogd opdat de leverancier alsnog positief uitkomt.

Door de reeds betaalde aansluitvergoedingen hebben de verbruikers al 1/3^e van de kosten van het stadsverwarmingsnet gedekt. Alleen over de resterende 2/3^e zou nog moeten worden afgeschreven en niet over 100%.

Volgens de Beleidsregel mag Eneco als monopolist in haar "redelijke prijs" een vermogensvergoeding doorberekenen aan haar afnemers. Dit is gebaseerd op toepassing van het Capital Asset Pricing Model (CAPM, Sharpe; 1964)¹. De toepassing daarvan staat beschreven in het Oxera

---

¹ Sharpe, William F. (1963). "A Simplified Model for Portfolio Analysis". *Management Science* 9 (2): 277-93

Sharpe, William F. (1964). "Capital Asset Prices - A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk". *Journal of Finance* XIX (3): 425-42

rapport. **Wij vinden dat het CAPM in deze situatie niet van toepassing is.** Het niet van toepassing zijn van het CAPM wordt ook geconstateerd in het PricewaterhouseCoopers-rapport dat is geschreven in opdracht van EnergieNed, d.d. 3 augustus 2009.

Het CAPM beschrijft rendementen in een oneindig aantal investeringen ten opzichte van een risicovrije basisrente. Het CAPM vergelijkt, zeg maar, een investering in een stadsverwarmingproject van Eneco met het kopen of verkopen met een aandeel in Ahold/Albert Heijn. De veronderstellingen (Sharpe, 1964) daarbij zijn de volgende:

All investors:

1. Aim to maximize economic utility.
2. Are rational and risk-averse.
3. Are price takers, i.e., they cannot influence prices.
4. Can lend and borrow unlimited under the risk free rate of interest.
5. Trade without transaction or taxation costs.
6. Deal with securities that are all highly divisible into small parcels.
7. Assume all information is at the same time available to all investors.
8. Perfect Competitive Markets

Als we de uitgangspunten van het CAPM toepassen kunnen de volgende opmerkingen worden gemaakt. De belangrijkste veronderstelling is marktperfectie (Perfect Competitive Markets), waardoor de waarde van de investering transparant is, altijd onmiddellijk te koop en te verkopen is door iedereen op basis van de laatste beschikbare informatie. De waarde van een warmtenet is echter niet transparant en een net is niet direct verkoopbaar. Dit laatste bleek toen in de zomer 2009 de voorgenomen overname van Nuon respectievelijk Essent werd tegengehouden door enkele provincies die aandeelhouder waren. Er is blijkbaar geen sprake van 'Perfect Competitive Markets' en daarmee valt de bodem weg onder het toepassen van het CAPM in het Oxera rapport. Wij vinden derhalve dat dit rapport niet de juiste parameters aandraagt.

Een andere belangrijke veronderstelling van het CAPM is dat de aandeelhouder een prijsnemer is. In een markt waarin er (landelijk) weinig aanbieders zijn, is de aandeelhouders geen prijsnemer maar kan zelf actief de prijzen beïnvloeden; een voorbeeld is de keuze van de Gemeente Den Haag voor een stadsverwarmingsnet, in combinatie met een 17% belang in Eneco. Ook de overnames van Essent en Nuon in de afgelopen zomer hebben laten zien dat de prijs van een aandeel onderhandelbaar is en dus niet voldoet aan het uitgangspunt van prijsnemerschap van het CAPM.

Vrijwel al het systeemrisico wordt door het regulerende regime bij de consument gelegd. Van deze investeringsrisico's is vooral het infrastructuurrisico van stadsverwarming veel hoger dan bij een gasnetwerk, met name door het risico van onderbezetting en hoge onderhoudslasten van het roestende en zakkende leidingnetwerk. Daardoor is er bij Stadsverwarming per definitie een groot kapitaalverlies dat door de overheid voor deze primaire levensbehoefte niet op het bord van de verbruikers behoort te worden afgewenteld.

In hoofdstuk 3 poogt Oxera op basis van 5 netten toch tot een hogere vergoeding te komen dan de basisrente. In drie van de vijf onderzochte netten heeft amper prijsvorming plaatsgevonden en na 2006 is nog maar 1 aandeel vrij verhandelbaar. Wetenschappelijk is de onderbouwing van een rendementsvergoeding door vergelijking met slechts 1 ander net behoorlijk onder de maat. Oxera zoekt wanhopig houvast in een bonte stoet van ondernemingen: luchtvaartmaatschappijen, vliegvelden, gasbedrijven, waterbedrijven, telecombedrijven, etc. Het grootste deel valt per definitie buiten de veronderstellingen van Sharpe: de marktregulering en consumentvraag verschilt per sector, doch Oxera telt appels en peren probleemloos bij elkaar op. Uiteindelijk constateert Oxera dat gebaseerd op haar "bewijs" (evidence) de beta voor warmtenetten kan worden geschat tussen 0,37 en 0,53. Het hoge beta getal is volgens Oxera vooral afhankelijk van de vraagfluctuatie (demand risk): het effect van meer of minder vraag naar warmte op de dito dekking van de vaste kosten. Het lage beta getal reflecteert het voorstel om het grootste deel van de risico's bij de

consument te leggen. **HET LAAGSTE BETA-GETAL ZOU DUS MOETEN WORDEN GEHANTEERD DOOR DE REGELGEVER.**

Kortom: Oxera heeft in onze ogen een ondeugdelijk rapport geschreven, op basis waarvan een monopolist met al diens zakelijke voordelen ook nog eens een veel te hoge kapitaalvergoeding mag doorberekenen in de consumentenprijs. Wij zijn dan ook van mening dat sprake is van een marktbeschermende werking richting de energieleveranciers. Het mogen meenemen van de kapitaalslastenvergoeding in de redelijke prijs garandeert bij wijze van spreken op voorhand een rendement en is in onze optiek een vorm van ongeoorloofde staatssteun aan private bedrijven.

- 151 **Vraag 24.** Bent u het eens met de keuze om te corrigeren voor het asymmetrisch risico, en met de wijze waarop hiervoor wordt gecorrigeerd?

Antwoord: Zie antwoord vraag 23.

- 153 **Vraag 25.** Wat is uw mening over de hoogte van de WACC, zoals vastgesteld door Oxera?

Antwoord: Zie antwoord vraag 23.

Voor het uitwerken van de **maximumprijs** door de NMa op grond van artikel 4 lid 1 van de Warmtewet met name naar de **LOK** en de **LAK** in relatie tot het LOD, het LAD en de aansluitbijdrage vragen wij nog uw bijzondere aandacht voor de volgende elementen, zoals genoemd in onze u op 21 juli j.l. toegezonden Position-paper en de ingebrachte zienswijzen tijdens de hoorzitting van 5 november 2009. De rendementsmethode volgens artikel 4 lid 1 van de Warmtewet heeft als uitgangspunt dat er niet méér dan voor gas wordt betaald:

- 1 De verplichte meerkosten voor elektrisch koken en aanschaf meerkosten van een elektrische kookplaat, oven en voor inductie geschikte pannen.
- 2 Compensatie voor 15 % meer warmteverbruik als gevolg van minder bouwkundige isolatie. Doordat stadsverwarming tijdens de bouw in de EPC meetelt in de berekening mocht de projectontwikkelaar besparen op duur isolatiemateriaal om toch tot aan de vereiste EPC te komen.
- 3 Compensatie voor stilstandsverliezen buiten het stookseizoen vanwege het verplicht continue warm houden van de afleverset (warmtewisselaar) in tegenstelling tot de HR-ketel.
- 4 Compensatie voor de meerkosten vanwege ontbreken gas, en daarbij niet naar de goedkoopste leverancier kunnen overstappen en comfortnadeel niet op gas te kunnen koken.
- 5 Meerkosten van het opwarmen van tapwater dat slechts tot maximaal 60°C wordt afgeleverd, in tegenstelling tot HR-ketels (tot 80°C) en comfortnadeel om zelf geen ketelwater-temperatuur te kunnen instellen. De overeenkomst tussen leverancier en gebruiker (art.3 lid1 Warmtewet) zou die temperatuur gaan regelen.
- 6 Omdat van de HR-ketel het warm tapwaterdeel naar keuze vervalft; een goedkope inkoop en onderhoud van de HR-ketel niet mogelijk is alsmede vanwege alle comfortnadelen, zoals het geen gebruik kunnen maken van moderne gastechnologie dienen naar onze mening alle rentabiliteitsbijdragen en levensduurverschillen uit het verleden komen te vervallen.
- 7 Compensatie via een **lump sum vastrechtkosten maximale kosten (LOD)** ad 1t/m 6.
- 8 Realisatie van de wettelijke vrije keuze **door de gebruiker** om de warmtewisselaar te kopen of te huren met daaruit voortvloeiend **de redelijke prijzen voor eenmalige en de jaarlijkse aansluitbijdrage**. Ook de terugwerkende kracht tot en met 1 januari 2007, waarin die vrije keuze nog niet mogelijk was, dient nader te worden uitgewerkt voor alle vier de verschillende varianten voor de gebruikers, zoals huur- en koopwoningen.
- 9 Compensatie van renteverlies in geïnvesteerd vermogen voor bestaande woningen die reeds eenmalig een extra betaalde **aansluitbijdrage** hebben betaald boven op de eveneens betaalde gasaansluitbijdrage in relatie tot de wettelijke terugwerkende kracht tot en met 1-1-2007.
- 10 Toezien op een eenmalige **aansluitbijdrage** voor toekomstige gebruikers bij nieuwbouw volgens de Warmtewet artikel 6 lid1, opdat zij niet meer betalen dan zij voor een gasaansluiting zouden hebben moeten betalen.
- 11 Vaststellen van de maximale energetische ISO genormeerde omrekenfactor voor gas naar warmte binnen de LAK naar de referentiegasprijs per regio op grond van de rendementsmethode.
- 12 Vaststellen van de maximale vastrechtsprijzen Warmte vanaf 1 januari 2007 per regio geënt op de totaalsom componenten Gas Vastrecht, Korting Vastrecht, Gastransport onafhankelijk tarief, Gascapaciteits onafhankelijk tarief, Periodieke aansluitvergoeding gas en Meterhuur gas.
- 13 Er op toezien dat de huidige verschillen in het warmte-vastrecht tussen huurwoningen (50 % minder dan de eigen woningen) en eigen woningen rechtvaardig (ook met terugwerkende kracht) wordt toegepast.

Inzake de Maximumprijs zoals inmiddels geformuleerd door EZ zal Ypenburg in januari 2010 met een aparte reactie komen.